

сприяючи його безперервній дії [7, с. 235]. Крім того, не менш важливою його функцією є превенція міжнародних правопорушень.

Таким чином, Проекти статей Комісії міжнародного права ООН покликані регулювати міжнародно-правові відносини, які давно перестали бути двосторонніми та охоплювати лише держави, в якості їх безпосередніх учасників. Результати кодифікації є ще одним досягненням на шляху до загальної систематизації існуючих норм міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Ежегодник Комиссии международного права. – 1973. – Т. 2. – С. 204.
2. Factory at Chorzow (Germany v. Poland): Judgement of 13 September 1928 // Collection of Judgments: Publications of the Permanent Court of International Justice. – 1928. – Series A. – No. 17. – P. 5– 105.
3. Лукашук И. И. Право международной ответственности / И. И. Лукашук. – М. : Волтерс Клувер, 2004. – 432 с.
4. Колосов Ю. М. Ответственность в международном праве / Ю. М. Колосов. – М. : Юрид. лит., 1975. – 256 с.
5. Блажевич Ю. Ю. Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння : дис. канд. юрид. наук : 12.00.11 / Ю. Ю. Блажевич ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2006. – 219 с.
6. Воробйова К. До питання про кодифікацію права міжнародної відповідальності.: Проект статей про відповідальність міжнародних організацій. // Журнал міжнародного права та міжнародних відносин. – 2006. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evolutio.info/content/view/1037/179/>.
7. Василенко В.А. Ответственность государства за международное правонарушение. – К.: Вища школа, 1976. – 276 с.

Сосницька Ю.Д.

студент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВАТИКАНУ ЯК СУБ'ЄКТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

До здобуття Україною незалежності у вітчизняній юридичній науці з огляду на ідеологічні та світоглядні чинники правова природа Ватикану у міжнародному праві практично не досліджувалася. Для України це стало особливо актуальним з моменту встановлення дипломатичних відносин з державо-містом Ватикан в 1992 році.

Поняття міжнародної правосуб'єктності розглядається у двох аспектах: як інститут системи міжнародного права та як якісна характеристика його

суб'єктів, тобто здатність суб'єкта безпосередньо володіти правами та обов'язками за міжнародним правом, брати участь у створенні та реалізації його норм.

Суб'єкти міжнародного права – це учасники міжнародних правовідносин, які мають міжнародні права і несуть міжнародні обов'язки. Однією з можливих класифікацій суб'єктів міжнародного права є їх поділ на дві групи: первинні і вторинні. До первинних суб'єктів відносяться держави, нації і народи, що борються за свою незалежність. До вторинних можна віднести міжнародні організації, державоподібні утворення та інших суб'єктів, обсяг правосуб'єктності яких залежить від волі первинних.

Ватикан – місто-держава, що є резиденцією центру католицької церкви – Святого престолу. Ватикан є найменшим державним утворенням в світі, яке розташоване у західній частині Риму, на пагорбі Монте-Ватикано, звідки й походить його назва. Ватикан став спадкоємцем Папської області, що існувала з 756 року, коли франкський король Піпін Короткий подарував папі Стефану II Рим і кілька провінцій центральної Італії. Папська держава, яка займала всю центральну частину півострова проіснувала з 1870 року, коли Рим було завойовано італійськими військами. Розв'язання так званого «Римського питання», яке виникло внаслідок приєднання Риму та Папської держави до Італійського королівства мало місце 11 лютого 1929 року в результаті підписання Латеранських угод, які склались з трьох частин: 1. Договір примирення; 2. Конкордат; 3. Фінансова конвенція [3].

Відзначимо, що у доктрині міжнародного права Ватикан відносять до вторинних суб'єктів з обмеженою правоздатністю. Разом із тим, в рамках католицької церкви сформувалась самостійна доктринальна і інституційна система, яка передбачає здатність Святого Престолу в особі Папи Римського ефективно брати участь у процесі міжнародної нормотворчості і вступати в офіційні взаємовідносини з державами і міжнародними організаціями.

Відповідно до Латеранських угод, Ватикан володіє суверенітетом у сфері здійснення юридичної, адміністративної та іншої влади на своїй території. Ватикан має право на недоторканість своєї території, територіальне верховенство на незалежність по відношенню до інших суб'єктів міжнародного права. Він здійснює відносини міжнародно-правового характеру з іншими суб'єктами міжнародного права, а також є членом деяких міжнародних організацій [1].

Як влучно відзначає Л. Оппенгейм, Латеранський договір передбачає відновлення перерваного в 1871р. формального членства Найсвятішого престолу в товаристві держав [2].

Правова система Ватикану основана на канонічному праві, законодавстві самого Ватикану і Італії. Головними джерелами діючого у Ватикані права є: 1) Кодекс Канонічного права і апостоличні постанови; 2) закони,

промульговані для міста Ватикану Верховним главою церкви або делеговані йому владою, а також постанови прийняті компетентною владою [3].

Ватикан не має конституції в прямому розумінні. Її роль виконували конституційні акти держави-міста Ватикан від 07.06.1929р. найбільш важливим із яких був Основний закон, а також «апостолицька» конституція від 15.08.1967р. [4].

Папа обнародував новий Основний закон Ватикану, який замінив собою Основний закон 1929 р. Відповідно до Основного закону Папі, який обирається кардиналами пожиттєво, належить уся повнота законодавчої, виконавчої та судової влади. Папі належить право представляти Ватикан на міжнародній арені.

Певні зовнішні функції має губернатор Ватикану, який призначається Святим Престолом і є президентом комісії понтифіка, яка діє протягом 5 років. Головним адміністративним органом Святого престолу є Римська курія. Виконанням рішень папи і координацією діяльності римської курії займається Державний секретаріат. У складі Державного секретаріату діють, зокрема, секції по загальних питаннях (внутрішніх справах) та по зв'язках з державами (закордонних справах). Також до інших органів Ватикану відносяться 9 конгрегацій чи дикастерій (міністерств), 11 папських комісій, бюро, апостольська бібліотека тощо. Діє Вищий церковний суд, Вищий трибунал Апостольського суду і місцевий трибунал. Найвищі консультативні органи – це Вселенський собор, колегія кардиналів та єпископський синод.

Співробітництво Ватикану з державами здійснюється на підставі угод. Найбільше розповсюдження отримали у міжнародній практиці конкордати – особливий вид угод, що укладаються між Ватиканом і урядом тієї чи іншої країни. Конкордат – це договір, в якому закріплюються права церкви, а також фіксується її положення в державі.

На момент заснування Організації Об'єднаних Націй, Ватикан намагався стати її членом, але не став. На сьогодні, в ООН присутній спостерігач від Ватикану, офіційно визнаний Генеральним секретарем ООН. Хоча Ватикан не є членом ООН, він бере відповідну участь у діяльності цієї міжнародної організації, в основному її спеціалізованих установ, а також низки інших міжнародних організацій, які користуються підтримкою ООН.

В 1984 р. між Ватиканом та Італійською Республікою була укладена нова угода (конкордат) про статус Святого престолу, яка підтвердила принципові положення Латеранських угод 1929 р. У договорі, Італія визнала «суверенітет Найсвятішого Престолу в міжнародній сфері». Більшість держав визнає Найсвятіший Престол і підтримує з ним дипломатичні зносини, він є учасником багатосторонніх конвенцій. З точки зору його функцій, території та адміністративної організації місто Ватикан наближається до держави. Він має населення, крім посадових осіб, які мешкають у місті і його єдиною метою є підтримка Найсвятішого престолу як релігійного центру.

На думку Я. Броунлі, у зв'язку із взаємодією між державою-містом Ватикан проблему правосуб'єктності Святого Престолу важко розглядати ізольовано від територіальної основи. Правосуб'єктність політичних і релігійних інститутів такого роду може існувати лише для тих держав, які готові вступити у відносини з такими інститутами [4].

Однак, як зазначає Л. Оппенгейм правильною є та точка зору, що Латеранський договір створив нову державу – Ватикан із властителем Найсвятішого Престолу як її главою. Ця держава володіє формальними елементами державності і є суб'єктом міжнародного права визнаним іншими державами [2].

Проаналізувавши вище зазначене, Ватикан слід визначати як державоподібне утворення, що має за мету поширення католицизму та захист інтересів церкви. Набуття Святим Престолом міжнародної правосуб'єктності стало закономірним результатом довгострокового історичного розвитку інституту папства з урахуванням досвіду його дипломатичної діяльності і положень доктрини католицької церкви.

Список використаних джерел:

1. Латеранські угоди: договір Святого Престолу і Італії від 11.02.1929 р.
2. Оппенгейм Л. «Міжнародне право» Т. 1. Мир. / Л. Оппенгейм. – М. : Видання іноземної літ., 1948. – 408 с.
3. Загальна характеристика правової систему Ватикану [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vaticancitystate.ru/obsch_aya_karakteristika_pravovoy_sistemy_vaticana.html.
4. Броунлі Я. «Міжнародне право» / Я. Броунлі. – М.: Прогрес, 197. – 424 с.
5. Основний Закон Держави Граду Ватикан від 26.11.2000р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://vaticancitystate.ru/osnovnoy_zakon_gosydarstva_grada_vatikan_-26_noyabrya_2000_goda-.html.